Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JEAN RICHARD DE LA TOUR
της 15ης Ιουνίου 2023 [1]

Υπόθεση C-222/22

Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl
παρισταμένου του
JF

[αίτηση του Verwaltungsgerichtshof
(Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου, Αυστρία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης – Οδηγία 2011/95/ΕΕ – Κανόνες σχετικοί με τη χορήγηση διεθνούς προστασίας και με το περιεχόμενο της εν λόγω προστασίας – Ανάγκες παροχής διεθνούς προστασίας οι οποίες ανακύπτουν επιτόπου – Προϋποθέσεις – Άρθρο 5, παράγραφος 3 – Άρνηση χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα – Έννοια των "περιστάσεων που ο αιτών προκάλεσε εσκεμμένως μετά την αναχώρησή του από τη χώρα καταγωγής" – Περιθώριο εκτιμήσεως των κρατών μελών – Εθνική νομοθετική ρύθμιση βάσει της οποίας η χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα εξαρτάται από την προϋπόθεση ότι οι επιτόπου δραστηριότητες συνιστούν νόμιμες δραστηριότητες οι οποίες αποτελούν προέκταση πεποιθήσεων ή προσανατολισμών που ο αιτών είχε ήδη στη χώρα καταγωγής – Μεταβολή θρησκεύματος του υπηκόου τρίτης χώρας μετά την αναχώρησή του από τη χώρα καταγωγής του»

I. Εισαγωγή

1. Η υπό κρίση υπόθεση συνιστά αφορμή για να διευκρινίσει το Δικαστήριο υπό ποιες προϋποθέσεις και περιορισμούς δύνανται τα κράτη μέλη να αναγνωρίσουν ότι παρίσταται ανάγκη παροχής διεθνούς προστασίας συνεπεία δραστηριοτήτων στις οποίες επιδόθηκε υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής μετά την αναχώρησή του από τη χώρα καταγωγής, ήτοι «επιτόπου» ανακύπτουσας ανάγκης.

2. Ειδικότερα, το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί επί της έννοιας και του περιεχομένου του άρθρου 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95/ΕΕ [2], σύμφωνα με το οποίο τα κράτη μέλη δύνανται, κατόπιν εξετάσεως μεταγενέστερης αιτήσεως, να αρνηθούν «καταρχήν» τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα, εάν ο κίνδυνος διώξεως βασίζεται σε «περιστάσεις που ο αιτών

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

[2] Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (ΕΕ 2011, L 337, σ. 9).

προκάλεσε εσκεμμένως μετά την αναχώρησή του από τη χώρα καταγωγής». Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο θα πρέπει να προσδιορίσει κατά πόσον ένα κράτος μέλος μπορεί να κάνει χρήση της ευχέρειας εκτιμήσεως που του παρέχει η εν λόγω διάταξη προκειμένου να εξαρτήσει τη χορήγηση του εν λόγω καθεστώτος από την προϋπόθεση ότι οι δραστηριότητες στις οποίες επιδίδεται επιτόπου ο αιτών είναι δραστηριότητες θεμιτές στο εν λόγω κράτος μέλος και αποδεικνύεται ότι αποτελούν εκδήλωση και προέκταση πεποιθήσεων τις οποίες ο αιτών είχε ήδη στη χώρα καταγωγής του.

3. Η υπό κρίση υπόθεση εντάσσεται στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς η οποία ανέκυψε μεταξύ αφενός του JF, Ιρανού υπηκόου ο οποίος ασπάστηκε τον χριστιανισμό ενώ διέμενε στην Αυστρία, και αφετέρου της Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Ομοσπονδιακής υπηρεσίας μετανάστευσης και ασύλου, Αυστρία) (στο εξής: BFA) σχετικά με τη νομιμότητα της αποφάσεως της τελευταίας να μην του χορηγηθεί το καθεστώς πρόσφυγα. Συγκεκριμένα, η BFA έκρινε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95, ότι ο κίνδυνος δίωξης που απορρέει από τη μεταβολή θρησκεύματος του αιτούντος βασίζεται σε περιστάσεις τις οποίες ο ίδιος προκάλεσε εσκεμμένως μετά την αναχώρησή του από τη χώρα καταγωγής του.

4. Για τους λόγους που θα εκθέσω στην ανάλυση που ακολουθεί, φρονώ ότι το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 έχει την έννοια ότι ένα κράτος μέλος δύναται να μην αναγνωρίσει σε υπήκοο τρίτης χώρας ή ανιθαγενή που υποβάλλει μεταγενέστερη αίτηση το καθεστώς πρόσφυγα μόνον εφόσον αποδεικνύεται ότι η αίτηση αυτή βασίζεται προδήλως σε κίνδυνο διώξεως τον οποίο προκάλεσε εσκεμμένως ο αιτών κατόπιν της εκδόσεως της τελεσίδικης αποφάσεως επί της προηγούμενης αιτήσεώς του, επιδιδόμενος σε ανειλικρινείς δραστηριότητες, πράξεις ή συμπεριφορές, με αποκλειστικό σκοπό τη δημιουργία των συνθηκών που απαιτούνται για να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας.

5. Θα εξηγήσω επίσης τους λόγους για τους οποίους φρονώ ότι ένα κράτος μέλος δεν δύναται να κάνει χρήση της παρεχόμενης με τη διάταξη αυτή ευχέρειας εκτιμήσεως προκειμένου να επιβάλει διαφορετικές προϋποθέσεις για τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα από εκείνες που προβλέπει ρητώς η οδηγία 2011/95.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το διεθνές δίκαιο

6. Το άρθρο 1, τμήμα Α, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως περί του καθεστώτος των προσφύγων[3], όπως συμπληρώθηκε με το Πρωτόκολλο περί του καθεστώτος των προσφύγων[4] (στο εξής: Σύμβαση της Γενεύης), ορίζει ότι ο όρος «πρόσφυγας» εφαρμόζεται επί παντός προσώπου το οποίο, «συνεπεία δεδικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητος, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων ευρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την ιθαγένεια και δεν δύναται ή, λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να απολαύη της προστασίας της χώρας ταύτης».

[3] Υπογραφείσα στη Γενεύη στις 28 Ιουλίου 1951 [*Recueil des traités des Nations unies*, τόμος 189, σ. 150, αριθ. 2545 (1954)] και τεθείσα σε ισχύ στις 22 Απριλίου 1954.

[4] Συναφθείσα στη Νέα Υόρκη στις 31 Ιανουαρίου 1967 και τεθείσα σε ισχύ στις 4 Οκτωβρίου 1967.

Β. Το δίκαιο της Ένωσης

7. Το άρθρο 2, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2011/95 ορίζει ότι ως «πρόσφυγας» νοείται «ο υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος, συνεπεία βάσιμου φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικών πεποιθήσεων ή ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας, ευρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του και δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας […] και στον οποίο δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 12».

8. Το κεφάλαιο ΙΙ της οδηγίας τιτλοφορείται «Αξιολόγηση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας» και περιλαμβάνει το άρθρο 4, παράγραφος 3, στοιχείο δ′, το οποίο ορίζει τα εξής:

«Η αξιολόγηση της αίτησης διεθνούς προστασίας θα πρέπει να γίνεται σε εξατομικευμένη βάση και να περιλαμβάνει τη συνεκτίμηση:

[…]

δ) εάν οι δραστηριότητες του αιτούντος από τότε που εγκατέλειψε τη χώρα καταγωγής του ανελήφθησαν με αποκλειστικό ή κύριο σκοπό τη δημιουργία των απαραίτητων συνθηκών για την υποβολή αίτησης διεθνούς προστασίας, ούτως ώστε να εκτιμηθεί εάν ο ενδιαφερόμενος θα εκτεθεί, συνεπεία των εν λόγω δραστηριοτήτων, σε δίωξη ή σοβαρή βλάβη σε περίπτωση επιστροφής του στην εν λόγω χώρα».

9. Το άρθρο 5 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ανάγκες παροχής διεθνούς προστασίας οι οποίες ανακύπτουν επιτόπου», ορίζει τα εξής:

«1. Ο βάσιμος φόβος δίωξης ή ο πραγματικός κίνδυνος σοβαρής βλάβης μπορεί να στηρίζεται σε γεγονότα τα οποία επήλθαν μετά την αναχώρηση του αιτούντος από τη χώρα καταγωγής του.

2. Ο βάσιμος φόβος δίωξης ή ο πραγματικός κίνδυνος σοβαρής βλάβης μπορεί να στηρίζεται σε δραστηριότητες στις οποίες ο αιτών επιδόθηκε μετά την αναχώρησή του από τη χώρα καταγωγής, ιδίως εάν αποδεικνύεται ότι οι δραστηριότητες τις οποίες επικαλείται αποτελούν εκδήλωση και προέκταση πεποιθήσεων ή προσανατολισμών τις οποίες ο αιτών είχε ήδη στη χώρα καταγωγής.

3. Με την επιφύλαξη των διατάξεων της [Σ]ύμβασης της Γενεύης, τα κράτη μέλη μπορούν να καθορίζουν ότι δεν αναγνωρίζεται καταρχήν καθεστώς πρόσφυγα στον αιτούντα που υποβάλλει μεταγενέστερη αίτηση, εάν ο κίνδυνος δίωξης βασίζεται σε περιστάσεις που ο αιτών προκάλεσε εσκεμμένως μετά την αναχώρησή του από τη χώρα καταγωγής.»

Γ. Το αυστριακό δίκαιο

10. Το άρθρο 2, παράγραφος 1, σημείο 23, του Bundesgesetz über die Gewährung von Asyl (ομοσπονδιακού νόμου περί χορηγήσεως ασύλου)[5], της 16ης Αυγούστου 2005, όπως τροποποιήθηκε με τον Bundesgesetz, mit dem das Asylgesetz 2005, das Fremdenpolizeigesetz 2005 und das BFA-Verfahrensgesetz geändert werden (ομοσπονδιακό νόμο για την τροποποίηση του νόμου περί ασύλου του 2005, του νόμου περί αστυνομίας αλλοδαπών και του νόμου περί της

[5] BGBl. I, 100/2005.

διαδικασίας ενώπιον του BFA)[6], της 20ής Μαΐου 2016, ως «μεταγενέστερη αίτηση» ορίζει «οποιαδήποτε νέα αίτηση η οποία υποβάλλεται μετά την έκδοση τελεσίδικης αποφάσεως επί προγενέστερης αιτήσεως».

11. Το άρθρο 3 του AsylG 2005, το οποίο φέρει τον τίτλο «Καθεστώς δικαιούχου ασύλου», προβλέπει τα εξής:

«(1) Αναγνωρίζεται σε αλλοδαπό υπήκοο ο οποίος έχει υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας στην Αυστρία καθεστώς ασύλου, υπό την προϋπόθεση ότι η αίτηση αυτή δεν θα απορριφθεί βάσει των άρθρων 4, 4a ή 5, εφόσον πιθανολογείται ότι απειλείται με δίωξη στη χώρα καταγωγής του, κατά την έννοια του άρθρου 1, τμήμα Α, παράγραφος 2, της [Συμβάσεως της Γενεύης].

(2) Η δίωξη μπορεί επίσης να βασίζεται σε γεγονότα τα οποία επήλθαν μετά την αναχώρηση του αλλοδαπού από τη χώρα καταγωγής του (αντικειμενικοί λόγοι φυγής οι οποίοι ανέκυψαν επιτόπου) ή σε δραστηριότητες στις οποίες ο αλλοδαπός επιδόθηκε μετά την αναχώρησή του από τη χώρα καταγωγής του, όπως ιδίως η εκδήλωση και η προέκταση πεποιθήσεων τις οποίες είχε ήδη στη χώρα καταγωγής (υποκειμενικοί λόγοι φυγής οι οποίοι ανέκυψαν επιτόπου). Δεν χορηγείται καταρχήν καθεστώς ασύλου σε αλλοδαπό ο οποίος υποβάλλει μεταγενέστερη αίτηση (άρθρο 2, παράγραφος 1, σημείο 23) εάν ο κίνδυνος διώξεως βασίζεται σε περιστάσεις τις οποίες προκάλεσε ο ίδιος εσκεμμένως μετά την αναχώρησή του από τη χώρα καταγωγής, εκτός εάν πρόκειται για δραστηριότητες οι οποίες είναι θεμιτές στην Αυστρία και αποδεικνύεται ότι αποτελούν εκδήλωση και προέκταση πεποιθήσεων τις οποίες είχε ήδη στη χώρα καταγωγής του.

[…]»

III. Το ιστορικό της διαφοράς της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

12. Ο JF, Ιρανός υπήκοος, υπέβαλε στις 3 Οκτωβρίου 2015 ενώπιον των αυστριακών αρχών αίτηση διεθνούς προστασίας για τον λόγο ότι, ως εκπαιδευτής οδήγησης, είχε μεταξύ άλλων ανακριθεί από τις ιρανικές μυστικές υπηρεσίες λόγω της αρνήσεώς του να υπακούσει σε εντολές και είχε υποστεί δίωξη λόγω της κριτικής που είχε διατυπώσει εις βάρος ενός ιεροκήρυκα κατά το πρώτο έτος των σπουδών του.

13. Με απόφαση της 7ης Ιουνίου 2017 η BFA απέρριψε την εν λόγω αίτηση, κρίνοντας ότι τα επιχειρήματα που προέβαλε ο JF για να δικαιολογήσει τη φυγή του από τη χώρα καταγωγής του δεν ήταν αξιόπιστα, και εξέδωσε εις βάρος του απόφαση επιστροφής. Κατά της απόφασης αυτής ο JF άσκησε προσφυγή, η οποία απορρίφθηκε από το Bundesverwaltungsgericht (ομοσπονδιακό διοικητικό δικαστήριο, Αυστρία) με απόφαση της 3ης Ιανουαρίου 2018, η οποία κατέστη τελεσίδικη.

14. Στις 26 Ιουνίου 2019 ο JF υπέβαλε μεταγενέστερη αίτηση διεθνούς προστασίας για τον λόγο ότι, αφότου η απόφαση αυτή είχε αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου, αυτός ασπάσθηκε τον χριστιανισμό και, ως εκ τούτου, εφοβείτο ότι θα υποστεί δίωξη στη χώρα καταγωγής του. Με απόφαση της 24ης Ιουνίου 2020 η BFA αρνήθηκε να αναγνωρίσει στον αιτούντα καθεστώς πρόσφυγα κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, του AsylG 2005. Αναγνώρισε, ωστόσο, στον ενδιαφερόμενο καθεστώς επικουρικής προστασίας. Η BFA έκρινε ότι ο JF είχε αποδείξει με αξιόπιστο τρόπο, κατά τη διάρκεια πλειόνων συνεντεύξεων και επί τη βάσει συγκεκριμένων αποδεικτικών στοιχείων, ότι ασπάσθηκε τον χριστιανισμό κατά τη

[6] BGBl. I, 24/2016 (στο εξής: AsylG 2005).

διάρκεια της διαμονής του στην Αυστρία και ότι συμμετείχε στην τυπική λατρεία της συγκεκριμένης θρησκείας στην Αυστρία, εκ του λόγου δε αυτού διέτρεχε τον κίνδυνο να υποστεί ατομική δίωξη σε περίπτωση επιστροφής του στο Ιράν. Η BFA έκρινε, ωστόσο, ότι ο συγκεκριμένος λόγος διώξεως είχε ανακύψει επιτόπου και είχε προκληθεί εσκεμμένως από τον αιτούντα.

15. Με απόφαση της 29ης Σεπτεμβρίου 2020 το Bundesverwaltungsgericht (ομοσπονδιακό διοικητικό δικαστήριο) έκανε δεκτή την προσφυγή που άσκησε ο JF κατά της ως άνω αποφάσεως. Το εν λόγω δικαστήριο έκρινε πως παρότι, στο πλαίσιο υποβολής μεταγενέστερης αιτήσεως, αποκλείεται «καταρχήν» η χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα όταν ο κίνδυνος διώξεως βασίζεται σε περιστάσεις τις οποίες προκάλεσε «εσκεμμένως» ο αιτών, εντούτοις ο όρος «καταρχήν» υποδηλώνει ότι υπάρχουν και περιπτώσεις στις οποίες είναι δυνατό να χορηγηθεί καθεστώς πρόσφυγα, ανεξαρτήτως του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, του AsylG 2005, το οποίο επιβάλλει να εξακριβώνεται εάν τυχόν υφίσταται καταχρηστική συμπεριφορά εκ μέρους του αιτούντος. Το ίδιο δικαστήριο έκρινε επίσης ότι το γεγονός και μόνον ότι δεν υφίσταται καμία ένδειξη ότι η μεταβολή θρησκεύματος του αιτούντος συνιστούσε εκδήλωση και προέκταση πεποιθήσεων τις οποίες είχε ήδη στη χώρα καταγωγής του δεν αρκούσε για την άρνηση χορηγήσεως καθεστώτος πρόσφυγα.

16. Η BFA άσκησε αναίρεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Verwaltungsgerichtshof (Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου, Αυστρία), ισχυριζόμενη ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, του AsylG 2005 θεσπίζει γενικό κανόνα κατά τον οποίο δεν αναγνωρίζεται καθεστώς πρόσφυγα σε περιπτώσεις όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη. Μοναδική παρέκκλιση από τον κανόνα αυτόν προβλέπεται για την περίπτωση κατά την οποία οι επίμαχες δραστηριότητες είναι δραστηριότητες οι οποίες είναι θεμιτές στην Αυστρία και αποδεικνύεται ότι αποτελούν εκδήλωση και προέκταση πεποιθήσεων τις οποίες είχε ήδη ο αιτών στη χώρα καταγωγής του.

17. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης εξαρτάται από την ερμηνεία του άρθρου 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95.

18. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Verwaltungsgerichtshof (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας [2011/95] την έννοια ότι απαγορεύει εθνική ρύθμιση σύμφωνα με την οποία δεν αναγνωρίζεται, κατ' αρχήν, καθεστώς ασύλου σε αλλοδαπό ο οποίος υποβάλλει μεταγενέστερη αίτηση, αν ο κίνδυνος δίωξης βασίζεται σε περιστάσεις που ο αλλοδαπός προκάλεσε εσκεμμένως μετά την αναχώρησή του από τη χώρα καταγωγής, εκτός εάν πρόκειται για δραστηριότητες οι οποίες είναι θεμιτές στην Αυστρία και αποδεικνύεται ότι αποτελούν εκδήλωση και προέκταση πεποιθήσεων τις οποίες ο αλλοδαπός είχε ήδη στη χώρα καταγωγής;»

19. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν ο JF, η Αυστριακή και η Γερμανική Κυβέρνηση, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

IV. Ανάλυση

20. Με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν από το Δικαστήριο να διευκρινίσει την έννοια και το περιεχόμενο του κανόνα του άρθρου 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95, προκειμένου να προσδιοριστεί κατά πόσον ένα κράτος μέλος δύναται να παρεκκλίνει από τον κανόνα αυτόν στο πλαίσιο του περιθωρίου εκτιμήσεως που του παρέχει η συγκεκριμένη διάταξη.

21. Για την ερμηνεία της εν λόγω διατάξεως πρέπει να ληφθεί υπόψη όχι μόνον το γράμμα της αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και οι σκοποί που επιδιώκονται με την οδηγία 2011/95. Το ιστορικό της θεσπίσεως της συγκεκριμένης διατάξεως μπορεί επίσης να παρέχει κρίσιμα στοιχεία για την ερμηνεία της[7]. Επιπλέον, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η Σύμβαση της Γενεύης[8], ενώ πολύτιμες οδηγίες μπορεί να παρέχουν επίσης και οι διαβουλεύσεις με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR)[9].

A. Το γράμμα του άρθρου 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95

22. Το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 ορίζει ότι, «[μ]ε την επιφύλαξη των διατάξεων της [Σ]ύμβασης της Γενεύης, τα κράτη μέλη μπορούν να καθορίζουν ότι δεν αναγνωρίζεται καταρχήν καθεστώς πρόσφυγα στον αιτούντα που υποβάλλει μεταγενέστερη αίτηση, εάν ο κίνδυνος δίωξης βασίζεται σε περιστάσεις τις οποίες ο αιτών προκάλεσε εσκεμμένως μετά την αναχώρησή του από τη χώρα καταγωγής».

23. Κατ' αρχάς, το εν λόγω άρθρο, όπως προκύπτει από το γράμμα του, συνιστά διάταξη μη επιτακτικού χαρακτήρα και ως εκ τούτου η άρνηση χορηγήσεως καθεστώτος πρόσφυγα αποτελεί απλώς επιλογή η οποία επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών. Η συγκεκριμένη διάταξη διαφέρει ως εκ τούτου από το άρθρο 12 της οδηγίας 2011/95, το οποίο προβλέπει υποχρεωτικούς λόγους αποκλεισμού από το καθεστώς πρόσφυγα, καθώς και από το άρθρο 14, παράγραφοι 1 και 3, της ίδιας οδηγίας, το οποίο προβλέπει υποχρεωτικούς λόγους ανακλήσεως, τερματισμού ή αρνήσεως ανανεώσεως του καθεστώτος πρόσφυγα.

24. Η χρήση του επιρρήματος «καταρχήν» καταδεικνύει, εξάλλου, τη βούληση του νομοθέτη της Ένωσης να παρασχεθεί στα κράτη μέλη η δυνατότητα να εφαρμόζουν τον κανόνα αυτόν με ευελιξία, εισάγοντας εξαιρέσεις όπου κρίνεται απαραίτητο.

25. Δεύτερον, τα κράτη μέλη μπορούν να κάνουν χρήση της δυνατότητας αυτής «[μ]ε την επιφύλαξη των διατάξεων της [Σ]ύμβασης της Γενεύης». Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν, λαμβανομένης υπόψη της φράσεως που χρησιμοποιείται στη γερμανική απόδοση της οδηγίας 2011/95, ήτοι «[u]nbeschadet der Genfer Flüchtlingskonvention», τα κράτη μέλη υπέχουν την υποχρέωση να διασφαλίζουν την τήρηση της Συμβάσεως της Γενεύης. Ο όρος «Unbeschadet» είναι αμφίσημος και μπορεί να μεταφραστεί τόσο ως «με την επιφύλαξη» όσο και ως «παρά [τις διατάξεις]», υπό την έννοια «χωρίς να λαμβάνονται υπόψη, ανεξαρτήτως»[10].

7 Βλ. απόφαση της 2ας Σεπτεμβρίου 2021, (C-337/20, EU:C:2021:671, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

8 Βλ. αποφάσεις της 19ης Νοεμβρίου 2020, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Στρατιωτική θητεία και άσυλο) (C-238/19, EU:C:2020:945, σκέψεις 19 και 20), και της 13ης Ιανουαρίου 2021, Bundesrepublik Deutschland (Καθεστώς πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής) (C-507/19, EU:C:2021:3, σκέψεις 38 και 39 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

9 Βλ. αιτιολογική σκέψη 22 της οδηγίας 2011/95.

10 Ορισμός του λεξικού *Larousse*.

26. Υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, η διατύπωση η οποία χρησιμοποιείται σε μία από τις γλωσσικές αποδόσεις διατάξεως του δικαίου της Ένωσης δεν μπορεί να αποτελεί τη μοναδική βάση για την ερμηνεία της διατάξεως ούτε μπορεί να της δίδεται προτεραιότητα σε σχέση με τις λοιπές γλωσσικές αποδόσεις [11]. Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι στις περισσότερες γλωσσικές αποδόσεις της οδηγίας 2011/95, όπως στην ισπανική, στην αγγλική, στην ιταλική, στη λεττονική, στην πορτογαλική και στη σουηδική, χρησιμοποιείται η φράση «με την επιφύλαξη» ή κάποιος ισοδύναμος όρος. Η φράση αυτή σημαίνει «χωρίς να θίγεται» [12], ή ακόμη «χωρίς να παραβιάζεται» [13], όπως επιβεβαιώνεται και στη νομολογία του Δικαστηρίου [14].

27. Περαιτέρω, οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης πρέπει να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται κατά τρόπο ομοιόμορφο, λαμβανομένων υπόψη των αποδόσεών τους σε όλες τις γλώσσες της Ένωσης και, σε περίπτωση αποκλίσεως μεταξύ των αποδόσεων αυτών, η επίμαχη διάταξη πρέπει να ερμηνεύεται με γνώμονα την όλη οικονομία και τον σκοπό της κανονιστικής ρυθμίσεως της οποίας αποτελεί μέρος [15]. Σύμφωνα δε με το άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και το άρθρο 18 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [16], το κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου, στο οποίο εντάσσεται η οδηγία 2011/95, στηρίζεται στην πλήρη και συνολική εφαρμογή της Συμβάσεως της Γενεύης, η οποία αποτελεί τον «ακρογωνιαίο λίθο» του διεθνούς νομικού συστήματος προστασίας των προσφύγων [17]. Η εν λόγω οδηγία, μολονότι θεσπίζει ένα κανονιστικό σύστημα το οποίο περιλαμβάνει έννοιες και κριτήρια που είναι κοινά στα κράτη μέλη και, ως εκ τούτου, ενωσιακά, στηρίζεται εντούτοις στη Σύμβαση της Γενεύης και αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στην πλήρη τήρηση του άρθρου 1 της Συμβάσεως αυτής [18].

28. Εξ αυτού συνάγω ότι τα κράτη μέλη δύνανται να αρνηθούν τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα σε υπήκοο τρίτης χώρας ή ανιθαγενή ο οποίος υποβάλλει μεταγενέστερη αίτηση για τους λόγους που απαριθμούνται στο άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 μόνον εφόσον διασφαλίζουν ότι γίνονται όντως σεβαστά τα προβλεπόμενα στη Σύμβαση της Γενεύης δικαιώματα στα οποία παραπέμπει η εν λόγω οδηγία και, ιδίως, η αρχή της μη επαναπροωθήσεως.

29. Τρίτον, το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 αφορά τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες είναι δυνατό να μην αναγνωρίζεται το «καθεστώς πρόσφυγα». Η συγκεκριμένη έννοια ορίζεται στο άρθρο 2, στοιχείο ε′, της οδηγίας ως «η εκ μέρους κράτους μέλους αναγνώριση υπηκόου τρίτης χώρας ή ανιθαγενούς ως πρόσφυγα». Κατά συνέπεια, στο πλαίσιο του συστήματος που έχει θεσπίσει η προμνησθείσα οδηγία, ο υπήκοος τρίτης χώρας ή ο ανιθαγενής ο οποίος πληροί τις ουσιαστικές προϋποθέσεις του κεφαλαίου ΙΙΙ της οδηγίας έχει, εξ αυτού και μόνον του λόγου, την ιδιότητα του πρόσφυγα κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο δ′, της οδηγίας και του άρθρου 1, τμήμα Α, της Συμβάσεως της Γενεύης [19]. Η επίσημη αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα, την οποία συνεπάγεται η χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα, σημαίνει ότι ο ενδιαφερόμενος πρόσφυγας είναι, σύμφωνα με το άρθρο 2, στοιχείο β′, της οδηγίας

11 Βλ. απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2023, Ισπανία κατά Επιτροπής (C-632/20 P, EU:C:2023:28, σκέψη 40).

12 Βλ. λεξικό *Larousse*.

13 Βλ. διαδικτυακό λεξικό *La langue française*.

14 Βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 2ας Σεπτεμβρίου 2021, CRCAM (C-337/20, EU:C:2021:671, σκέψη 35).

15 Βλ. απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2023, Ισπανία κατά Επιτροπής (C-632/20 P, EU:C:2023:28, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

16 Στο εξής: Χάρτης.

17 Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 3 και 4 της οδηγίας 2011/95.

18 Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 3, 12, 23 και 24 της οδηγίας 2011/95 [αποφάσεις της 14ης Μαΐου 2019, M κ.λπ. (Ανάκληση του καθεστώτος πρόσφυγα) (C-391/16, C-77/17 και C-78/17, EU:C:2019:403, σκέψεις 80, 81 και 83 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), και της 19ης Νοεμβρίου 2020, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Στρατιωτική θητεία και άσυλο) (C-238/19, EU:C:2020:945, σκέψη 20)].

19 Βλ. απόφαση της 14ης Μαΐου 2019, M κ.λπ. (Ανάκληση του καθεστώτος πρόσφυγα) (C-391/16, C-77/17 και C-78/17, EU:C:2019:403, σκέψη 86).

2011/95, δικαιούχος διεθνούς προστασίας, με αποτέλεσμα να απολαύει όλων των δικαιωμάτων και των πλεονεκτημάτων που προβλέπονται στο κεφάλαιο VII της οδηγίας. Σε αντίθετη περίπτωση, ο τελευταίος απολαύει κατ' ελάχιστον τα δικαιώματα και την προστασία που προβλέπει η Σύμβαση της Γενεύης και στα οποία παραπέμπει το άρθρο 14, παράγραφος 6, της οδηγίας, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η αρχή της μη επαναπροωθήσεως [20].

30. Τέταρτον, το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 περιορίζεται ως προς το πεδίο εφαρμογής του στην εξέταση «μεταγενέστερης αιτήσεως» διεθνούς προστασίας. Από τον ορισμό της έννοιας αυτής στο άρθρο 2, στοιχείο ιζ', της οδηγίας 2013/32/ΕΕ [21], συνάγεται ότι ένα κράτος μέλος μπορεί να αρνηθεί τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα μόνον υπό την προϋπόθεση ότι έχει ήδη εκδοθεί από την αρμόδια αρχή τελεσίδικη απόφαση επί προγενέστερης αιτήσεως διεθνούς προστασίας, με την οποία να διαπιστώθηκε είτε ότι η αίτηση ήταν απαράδεκτη, είτε ότι ήταν αβάσιμη, είτε ότι η αίτηση είχε ρητώς ή σιωπηρώς ανακληθεί [22].

31. Τέλος, πέμπτον, τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να αρνηθούν τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα εάν αποδειχθεί ότι ο κίνδυνος διώξεως που αντιμετωπίζει ο αιτών βασίζεται σε «περιστάσεις τις οποίες [ο ίδιος] προκάλεσε εσκεμμένως». Μολονότι η προϋπόθεση αυτή είναι βασική για την άσκηση της δυνατότητας που προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95, φρονώ ότι από τη διατύπωση που χρησιμοποιεί ο νομοθέτης της Ένωσης δεν μπορεί να συναχθεί το ακριβές περιεχόμενό της.

32. Η έννοια «περιστάσεις» δεν ορίζεται στην οδηγία 2011/95. Σχετιζόμενη με τον κίνδυνο διώξεως που ενδέχεται να προξενήσουν οι περιστάσεις αυτές, η συγκεκριμένη έννοια καλύπτει, κατά τη γνώμη μου, ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, πράξεων ή ακόμη και συμπεριφορών τις οποίες ο αιτών έχει υιοθετήσει μετά τη φυγή του από τη χώρα καταγωγής και οι οποίες ενδέχεται να εκληφθούν από τους υπευθύνους διώξεώς του ως λόγος ο οποίος σχετίζεται με τη φυλή, την ιθαγένεια, τη θρησκεία, τα πολιτικά φρονήματα ή με την ιδιότητά του ως μέλος ορισμένης κοινωνικής ομάδας και μπορεί να οδηγήσει σε πράξεις διώξεως. Όσον αφορά τη φράση «περιστάσεις που ο αιτών προκάλεσε» [23], θεωρώ ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην επιλογή του ρήματος «προκαλώ», η οποία μόνον τυχαία δεν είναι υπό το πρίσμα των προπαρασκευαστικών εργασιών για την οδηγία 2004/83/ΕΚ [24], προϊσχύσασα της οδηγίας 2011/95. Πράγματι, από την πρόταση οδηγίας [25] που υπέβαλε η Επιτροπή προκύπτει σαφώς ότι αποσκοπούσε στην αντιμετώπιση καταστάσεων στις οποίες ο φόβος διώξεως του αιτούντος ήταν «επίπλαστος» («manufactured» στην αγγλική απόδοση του σχολιασμού του άρθρου). Επομένως, κατά τη γνώμη μου, η φράση που χρησιμοποιεί ο νομοθέτης της Ένωσης αποσκοπεί να καλύψει νέες περιστάσεις –σε αντιδιαστολή προς τις προϋπάρχουσες περιστάσεις που θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν τη φυγή του από τη χώρα καταγωγής– τις οποίες ο αιτών επινόησε ή

[20] Πρόκειται για τα δικαιώματα που προβλέπονται στα άρθρα 3 (αρχή της απαγόρευσης των δυσμενών διακρίσεων), 4 (δικαίωμα θρησκευτικής ελευθερίας), 16 (δικαίωμα προσφυγής στη δικαιοσύνη), 22 (δικαίωμα στην εκπαίδευση), 31 (μη επιβολή ποινικών κυρώσεων και περιορισμών λόγω παράνομης εισόδου ή διαμονής στη χώρα), 32 (απαγόρευση απέλασης, εκτός εάν συντρέχουν ειδικές περιστάσεις) και 33 (αρχή της μη επαναπροώθησης) της Σύμβασης της Γενεύης.

[21] Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (ΕΕ 2013, L 180, σ. 60).

[22] Βλ. άρθρα 27, 28, 32 και 33 της οδηγίας 2013/32.

[23] Η φράση αυτή χρησιμοποιείται και σε άλλες γλωσσικές αποδόσεις της οδηγίας 2011/95, όπως στη γερμανική, στην αγγλική, στην πορτογαλική και στη σουηδική.

[24] Οδηγία του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους (ΕΕ 2004, L 304, σ. 12).

[25] Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών και των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους [COM(2001) 510 τελικό] (στο εξής: πρόταση οδηγίας 2004/83).

προσποιήθηκε μετά την αναχώρησή του από τη χώρα καταγωγής του και επί των οποίων ασκεί κάποια μορφή ελέγχου –σε αντιδιαστολή προς τα γεγονότα που μπορούν να συμβούν στη χώρα καταγωγής τα οποία διαλαμβάνονται στο άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/95.

33. Όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, από μια τέτοια κατά γράμμα ερμηνεία δεν καθίσταται δυνατό να διαπιστωθεί το ακριβές περιεχόμενο της προϋπόθεσης που έθεσε ο νομοθέτης της Ένωσης στο άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95. Προς τούτο, θεωρώ σημαντικό να εξεταστεί το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η εν λόγω διάταξη και ο σκοπός τον οποίο επιδιώκει η οδηγία 2011/95.

Β. Η όλη οικονομία και ο σκοπός της οδηγίας 2011/95

34. Η αξιολόγηση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας ρυθμίζεται στο κεφάλαιο ΙΙ της οδηγίας 2011/95. Το άρθρο 4 της οδηγίας θεσπίζει τους γενικούς κανόνες που διέπουν τη διαδικασία αξιολογήσεως των γεγονότων και των περιστάσεων επί των οποίων βασίζεται μια αίτηση διεθνούς προστασίας. Το δε άρθρο 5 της οδηγίας διευκρινίζει, ακολουθώντας την αιτιολογική σκέψη 25, τους ειδικούς κανόνες για την αξιολόγηση της επιτόπου ανακύπτουσας ανάγκης παροχής διεθνούς προστασίας [26].

35. Τόσο το άρθρο 4 όσο και το άρθρο 5 της οδηγίας 2011/95 έχουν εφαρμογή επί μεταγενέστερων αιτήσεων, εφόσον η αρμόδια αρχή διαπιστώσει, μετά την ολοκλήρωση της προκαταρκτικής εξέτασης, ότι έχουν υποβληθεί από τον αιτούντα νέα στοιχεία ή πορίσματα τα οποία αυξάνουν την πιθανότητα να πληροί ο αιτών τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας [27].

36. Ενώ το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95 διατυπώνει τον κανόνα ότι η αρμόδια αρχή δύναται να αποδείξει ότι συντρέχει βάσιμος φόβος διώξεως λόγω των δραστηριοτήτων στις οποίες επιδόθηκε ο αιτών επιτόπου, το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας παρέχει, αντιθέτως, στην εν λόγω αρχή τη δυνατότητα να μην αναγνωρίσει την ιδιότητα του πρόσφυγα σε περίπτωση χειραγωγήσεως της διαδικασίας χορηγήσεως διεθνούς προστασίας.

1. Η αναγνώριση της υπάρξεως βάσιμου φόβου διώξεως συνεπεία των επιτόπου δραστηριοτήτων του αιτούντος, κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95

37. Το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95 αφορά την ιδιότητα του πρόσφυγα «επιτόπου». Ειδικότερα, η έννοια του «πρόσφυγα», όπως ορίζεται στο άρθρο 2, στοιχείο δ′, της οδηγίας, καλύπτει όχι μόνον την περίπτωση προσώπου το οποίο εγκατέλειψε τη χώρα καταγωγής του εξαιτίας φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικών πεποιθήσεων ή ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας, αλλά και την περίπτωση προσώπου το οποίο, ενώ ευρίσκεται ήδη εκτός της χώρας αυτής, φοβείται να επιστρέψει σε αυτήν λόγω του κινδύνου να υποστεί δίωξη συνεπεία των δραστηριοτήτων στις οποίες επιδόθηκε στο κράτος μέλος υποδοχής, δηλαδή «επιτόπου». Σε καθεμιά εκ των δύο αυτών καταστάσεων το πρόσωπο «ευρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του», σύμφωνα με το άρθρο 2, στοιχείο δ′, της οδηγίας [28].

[26] Η αιτιολογική σκέψη 25 της οδηγίας 2011/95 αναφέρει ότι «είναι αναγκαίο να καθιερωθεί κοινή αντίληψη των εννοιών της επιτόπου ανακύπτουσας ανάγκης παροχής προστασίας».

[27] Βλ., συναφώς, άρθρο 40, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/32.

[28] Βλ., συναφώς, Hathaway, J. C., και Foster, M., *The law of refugee status*, 2η έκδ., Cambridge University Press, Κέιμπριτζ, 2014, σ. 75.

38. Το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95 διατυπώνει την αρχή ότι «[ο] βάσιμος φόβος δίωξης ή ο πραγματικός κίνδυνος σοβαρής βλάβης μπορεί να στηρίζεται σε δραστηριότητες στις οποίες ο αιτών επιδόθηκε μετά την αναχώρησή του από τη χώρα καταγωγής, ιδίως εάν αποδεικνύεται ότι οι δραστηριότητες τις οποίες επικαλείται αποτελούν εκδήλωση και προέκταση πεποιθήσεων ή προσανατολισμών τις οποίες ο αιτών είχε ήδη στη χώρα καταγωγής».

39. Όπως μαρτυρεί η χρήση της λέξης «ιδίως», η οποία εν προκειμένω είναι ισοδύναμη του όρου «μεταξύ άλλων», το γεγονός ότι οι δραστηριότητες στις οποίες επιδόθηκε ο αιτών στο κράτος μέλος υποδοχής αποτελούν προέκταση πεποιθήσεων ή προσανατολισμών που αυτός είχε ήδη στη χώρα καταγωγής του δεν συνιστά βασική προϋπόθεση για την αναγνώριση ορισμένης ανακύπτουσας επιτόπου ανάγκης παροχής διεθνούς προστασίας. Αποτελεί μάλλον στοιχείο το οποίο μπορεί να ενισχύσει την αξιοπιστία του αιτούντος, ώστε να αποκλείεται ευχερέστερα ο κίνδυνος τυχόν προθέσεως εκδήλωσης καταχρηστικής συμπεριφοράς και ως εκ τούτου να διαπιστώνεται ευχερέστερα η βασιμότητα της αιτήσεώς του.

40. Επομένως, το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95 καθιστά δυνατή τη συνεκτίμηση μιας καταστάσεως κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος δεν έχει εκδηλώσει τα πολιτικά του φρονήματα, τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις ή τον γενετήσιο προσανατολισμό του στη χώρα καταγωγής του, είτε επειδή εξαναγκάστηκε ή συνειδητά αποφάσισε να μην το πράξει λόγω των κινδύνων που συνεπάγεται τυχόν εκδήλωσή τους είτε λόγω του νεαρού της ηλικίας του [29]. Η λέξη «ιδίως» στο άρθρο 5, παράγραφος 2, καθιστά επίσης δυνατή τη συνεκτίμηση μιας καταστάσεως κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος αποφασίζει, αφού εγκαταλείψει τη χώρα καταγωγής του, να επιδοθεί σε νέες δραστηριότητες στη χώρα αυτή, λόγω αλλαγής της προσωπικής του ταυτότητας, των θρησκευτικών του πεποιθήσεων ή των πολιτικών του φρονημάτων, με αποτέλεσμα οι περιστάσεις αυτές να μην αποτελούν ούτε εκδήλωση ούτε προέκταση προγενεστέρων πεποιθήσεων ή προσανατολισμών.

41. Δεδομένου του ευαίσθητου χαρακτήρα των ζητημάτων που άπτονται της προσωπικής σφαίρας του αιτούντος και, ιδίως, της θρησκείας του ή ακόμη του γενετήσιου προσανατολισμού του, η αρμόδια αρχή δεν θα μπορούσε να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι υπάρχει κατάχρηση δικαιώματος απλώς και μόνον επειδή, παραδείγματος χάριν, ασπάσθηκε άλλη θρησκεία ή επειδή αποκάλυψε την ομοφυλοφιλία του μετά την αναχώρησή του από τη χώρα καταγωγής του. Μια τέτοια προσέγγιση θα παρέβλεπε όχι μόνον την ανάγκη διεθνούς προστασίας του εν λόγω αιτούντος, καθόσον οι επιτόπου δραστηριότητές του θα μπορούσαν εξίσου να τον εκθέσουν σε κίνδυνο διώξεως ή σοβαρής βλάβης σε περίπτωση επιστροφής του στη χώρα αυτή, αλλά και τα θεμελιώδη δικαιώματα που του εγγυάται ο Χάρτης, όπως το δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας, το οποίο περιλαμβάνει το δικαίωμα μεταβολής θρησκείας και το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης [30].

[29] Βλ., συναφώς, κοινή θέση 96/196/ΔΕΥ, της 4ης Μαρτίου 1996, που καθόρισε το Συμβούλιο βάσει του άρθρου K.3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με την εναρμονισμένη εφαρμογή του ορισμού του «πρόσφυγα» κατά την έννοια του άρθρου 1 της Συμβάσεως της Γενεύης της 28ης Ιουλίου 1951 περί του καθεστώτος των προσφύγων (ΕΕ 1996, L 63, σ. 2) (σημείο 9.2).

[30] Βλ., συναφώς, UNHCR, Comments on the European Commission's proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on minimum standards for the qualification and status of third country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection and the content of the protection granted (COM(2009) 551, 21 October 2009). Η UNHCR επισημαίνει ότι, «[α]κόμη και όταν δεν μπορεί να αποδειχθεί ότι ο αιτών άσυλο είχε ήδη τις σχετικές πεποιθήσεις ή προσανατολισμούς στη χώρα καταγωγής, πρέπει να απολαύει της ελευθερίας της έκφρασης, της θρησκευτικής ελευθερίας και της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι, εντός των ορίων που καθορίζονται στο άρθρο 2 της [Συμβάσεως της Γενεύης] καθώς και σε άλλες πράξεις για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στις ελευθερίες αυτές περιλαμβάνεται το δικαίωμα μεταβολής θρησκείας ή πεποιθήσεων, μεταβολή η οποία μπορεί να επέλθει μετά την αναχώρηση, επί παραδείγματι, λόγω δυσαρέσκειας προς τη θρησκεία ή τις πολιτικές της χώρας καταγωγής, ή λόγω καλύτερης συνειδητοποίησης των επιπτώσεων ορισμένων πολιτικών» (ελεύθερη μετάφραση) (σ. 15 και 16).

42. Κατά συνέπεια, η εφαρμογή του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95 απαιτεί από την αρμόδια αρχή να προβαίνει σε εξέταση όλων των ιδιαίτερων περιστάσεων κάθε μεμονωμένης περιπτώσεως, τούτο δε σύμφωνα με τους κανόνες του άρθρου 4 της οδηγίας.

43. Συναφώς, το άρθρο 4, παράγραφος 3, στοιχείο δ′, της οδηγίας θεσπίζει έναν βασικό κανόνα για την εκτίμηση της ύπαρξης ανακύπτουσας επιτόπου ανάγκης παροχής διεθνούς προστασίας. Ειδικότερα, η διάταξη αυτή εστιάζει σε μια ιδιαίτερη δυσχέρεια κατά την εξέταση αιτήσεως διεθνούς προστασίας η οποία στηρίζεται στις επιτόπου δραστηριότητες του αιτούντος, δηλαδή στην περίπτωση κατά την οποία ο αιτών επιδίδεται εσκεμμένως στις δραστηριότητες αυτές στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής με σκοπό την υποβολή ή την τεκμηρίωση της αιτήσεως αυτής[31].

44. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αναγνωρίζει ότι είναι γενικά πολύ δυσχερές να εκτιμηθεί εάν ένα πρόσωπο ενδιαφέρεται ειλικρινώς για τη συγκεκριμένη δραστηριότητα –είτε πρόκειται για πολιτικής φύσεως δραστηριότητα είτε για την άσκηση θρησκευτικής λατρείας– ή εάν επιδίδεται σε αυτήν αποκλειστικά και μόνο για να δικαιολογήσει εκ των υστέρων τη φυγή του[32]. Η UNHCR από την πλευρά της θεωρεί ότι ένα πρόσωπο το οποίο αντικειμενικά αντιμετωπίζει κίνδυνο διώξεως στη χώρα καταγωγής του δικαιούται διεθνούς προστασίας ανεξάρτητα από τα κίνητρα, τις προθέσεις ή τη συμπεριφορά του, δεδομένου ότι η οδηγία 2011/95, όπως και η Σύμβαση της Γενεύης, δεν επιβάλλουν καμία νομική υποχρέωση καλής πίστεως στο πλαίσιο των αιτήσεων διεθνούς προστασίας, καθόσον οι προϋποθέσεις για τη χορήγησή της είναι αντικειμενικές[33].

45. Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 3, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2011/95, ο νομοθέτης της Ένωσης απαιτεί, ως εκ τούτου, από την αρμόδια αρχή να συνεκτιμά, κατά την εξατομικευμένη αξιολόγηση της αιτήσεως, «εάν οι δραστηριότητες του αιτούντος από τότε που εγκατέλειψε τη χώρα καταγωγής του ανελήφθησαν με αποκλειστικό ή κύριο σκοπό τη δημιουργία των απαραίτητων συνθηκών για την υποβολή αίτησης διεθνούς προστασίας, *ούτως ώστε να εκτιμηθεί εάν ο ενδιαφερόμενος θα εκτεθεί, συνεπεία των εν λόγω δραστηριοτήτων, σε δίωξη ή σοβαρή βλάβη σε περίπτωση επιστροφής του στην εν λόγω χώρα*»[34].

46. Η διάταξη αυτή λειτουργεί εξισορροπητικά μεταξύ, αφενός, της ανάγκης διενέργειας μιας αμιγώς αντικειμενικής αξιολογήσεως της αιτήσεως, λαμβανομένων υπόψη των συγκεκριμένων κινδύνων διώξεως ή σοβαρής βλάβης στους οποίους εκτίθεται ο αιτών στη χώρα καταγωγής του λόγω των δραστηριοτήτων στις οποίες επιδόθηκε επιτόπου, και, αφετέρου, της ανάγκης να συνεκτιμηθούν πιο υποκειμενικά στοιχεία, μέσω της αξιολογήσεως του κατά πόσον ο αιτών επιχειρεί να καταχραστεί το σύστημα διεθνούς προστασίας επιδιδόμενος σε δραστηριότητες «κατ' επίφαση», οι οποίες αποτελούν απλώς πρόσχημα για την αναγνώριση καθεστώτος πρόσφυγα ή καθεστώτος επικουρικής προστασίας.

47. Μολονότι είναι σαφές ότι θίγεται η αξιοπιστία του αιτούντος σε περίπτωση που αυτός επιδίδεται στις επιτόπου δραστηριότητες με «ιδιοτελή» σκοπό, η διατύπωση που επέλεξε ο νομοθέτης της Ένωσης στο άρθρο 4, παράγραφος 3, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2011/95

[31] Βλ., συναφώς, Dörig, H., «Article 5, International protection needs arising sur place», σε Hailbronner, K. και Thym, D., *EU Immigration and Asylum Law: A Commentary*, 2η έκδ., C. H. Beck, Μόναχο, 2016, σ. 1142 έως 1147, ειδικότερα σ. 1144, όπου εξηγείται η σχέση μεταξύ του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95 και του άρθρου 4, παράγραφος 3, στοιχείο δ′, της ίδιας οδηγίας.

[32] Βλ. απόφαση του ΕΔΔΑ της 23ης Μαρτίου 2016, F.G. κατά Σουηδίας (CE:ECHR:2016:0323JUD004361111, § 123).

[33] Βλ., συναφώς, σχόλια της UNHCR που μνημονεύονται στην υποσημείωση 30 των παρουσών προτάσεων, καθώς και UNHCR, *Amicus Curiae of the [UNHCR] on the interpretation and application of «sur place» claims within the meaning of Article 1A(2) of the 1951 Convention relating to the Status of Refugees*, 14 Φεβρουαρίου 2017 (σημεία 25 έως 29).

[34] Η υπογράμμιση δική μου.

καταδεικνύει, εντούτοις, ότι η εκτίμηση στην οποία πρέπει να προβεί η αρμόδια αρχή αφορά πάντοτε το κατά πόσον από τις περιστάσεις που προκάλεσε ο αιτών μπορεί να εικαστεί, λαμβανομένης υπόψη της ατομικής καταστάσεώς του, ότι φοβάται βασίμως πως, σε περίπτωση επιστροφής στη χώρα καταγωγής του, θα διωχθεί για έναν από τους λόγους του άρθρου 10 της οδηγίας ή θα υποστεί σοβαρή βλάβη [35].

48. Προς τούτο, ο Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο (EUAA) [36], η UNHCR [37] και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου [38] συμμερίζονται την ίδια προσέγγιση όσον αφορά το είδος της εξετάσεως την οποία πρέπει να διενεργεί η αρμόδια αρχή. Κατ' αρχάς, η αρμόδια αρχή οφείλει να εξετάζει κατά πόσον η ανάληψη των επιτόπου δραστηριοτήτων μαρτυρεί πραγματική, ειλικρινή και σοβαρή πεποίθηση ή προσανατολισμό. Από την εξέταση αυτή πρέπει να καθίσταται δυνατό να προσδιοριστεί κατά πόσον ο αιτών θα εξακολουθήσει τις συγκεκριμένες δραστηριότητες μετά την επιστροφή του στη χώρα καταγωγής και, επομένως, να αξιολογηθεί η σοβαρότητα και η φύση των κινδύνων στους οποίους θα εκτεθεί. Όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, η εκτίμηση αυτή της σοβαρότητας του κινδύνου πρέπει να γίνεται με προσοχή και σύνεση, δεδομένου ότι διακυβεύονται οι ατομικές ελευθερίες και η ακεραιότητα του ανθρώπου, ζητήματα που άπτονται των θεμελιωδών αξιών της Ένωσης [39]. Συνεπώς, ακόμη και ένα πρόσωπο του οποίου η μεταβολή θρησκεύματος δεν είναι μεν ειλικρινής, αλλά αποδεικνύεται από τη ληξιαρχική πράξη βαπτίσεως, θα μπορούσε να κριθεί από τις αρχές ορισμένων χωρών, όπως το Ιράν στην υπόθεση της κύριας δίκης, ένοχο για το έγκλημα της αποστασίας, όπερ συνεπάγεται για το πρόσωπο αυτό πραγματικό κίνδυνο διώξεως σε περίπτωση επιστροφής του στη χώρα αυτή.

49. Σε δεύτερο στάδιο, η αρμόδια αρχή οφείλει να εκτιμήσει κατά πόσον οι δραστηριότητες στις οποίες επιδόθηκε ο αιτών επιτόπου μπορούν να προσελκύσουν την προσοχή των υπευθύνων διώξεως ή έχουν περιέλθει εις γνώση τους και, κατά περίπτωση, τον τρόπο με τον οποίο γίνονται αντιληπτές από τους τελευταίους (εκλαμβάνονται ως δραστηριότητες στις οποίες επιδόθηκε κατ' επίφαση ή, αντιθέτως, εκλαμβάνονται ως τεκμήριο ενός γνωρίσματος το οποίο συνδέεται, παραδείγματος χάριν, με τη θρησκεία ή με τη συμμετοχή του σε ορισμένη κοινωνική ομάδα, βάσει του οποίου θα υποστεί δίωξη [40];).

[35] Στην πρόταση οδηγίας 2004/83 η Επιτροπή είχε ήδη επισημάνει ότι το γεγονός ότι ο φόβος διώξεως ή άλλης σοβαρής βλάβης «είναι επίπλαστος» δεν σημαίνει από μόνο του ότι ο φόβος αυτός αποκλείεται να είναι βάσιμος.

[36] Βλ. Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) [η οποία αντικαταστάθηκε από τον EUAA με τον κανονισμό (ΕΕ) 2021/2303 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 2021, σχετικά με τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 439/2010 (ΕΕ 2021, L 468, σ. 1)], *Qualification for International Protection, Judicial analysis, second edition*, Ιανουάριος 2023 (σημείο 1.10.3, σχετικά με το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95).

[37] Βλ. «Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία αριθ. 6: Αιτήσεις ασύλου που βασίζονται στη θρησκεία κατά την έννοια του άρθρου 1Α(2) της Συμβάσεως του 1951 και/ή του πρωτοκόλλου του 1967 περί του καθεστώτος των προσφύγων» (στο εξής: κατευθυντήριες οδηγίες για τις αιτήσεις ασύλου που βασίζονται στη θρησκεία), της 28ης Απριλίου 2004 (σημείο 35).

[38] Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει επανειλημμένως αποφανθεί σχετικά με τον κίνδυνο διώξεως και θανατικής ποινής που διατρέχει υπήκοος τρίτης χώρας στη χώρα καταγωγής του λόγω της θρησκευτικής μεταστροφής του. Έχει διατυπώσει την αρχή ότι οι αρμόδιες αρχές πρέπει να εξακριβώνουν κατά πόσον η μεταστροφή του ενδιαφερομένου είναι ειλικρινής και εάν έχει αποκτήσει «επαρκή βαθμό ισχύος, σοβαρότητας, συνέπειας και σημασίας», προτού διερευνήσουν εάν ο ενδιαφερόμενος θα εκτεθεί στον κίνδυνο να υποστεί μεταχείριση αντίθετη προς το άρθρο 3 της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950. Κατά το ΕΔΔΑ, η αρμόδια αρχή πρέπει επίσης να αξιολογεί κατά περίπτωση εάν ο αλλοδαπός απέδειξε κατά τρόπο πειστικό ότι η επιτόπου μεταστροφή του είναι ειλικρινής, υπό την έννοια ότι ερείδεται σε «πραγματικές και προσωπικές θρησκευτικές πεποιθήσεις». Βλ., συναφώς, αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 23ης Μαρτίου 2016, F.G. κατά Σουηδίας (CE:ECHR:2016:0323JUD004361111, § 144 και 145), και της 5ης Νοεμβρίου 2019, A.A. κατά Ελβετίας (CE:ECHR:2019:1105JUD003221817, § 49 και 51).

[39] Βλ. απόφαση της 2ας Μαρτίου 2010, Salahadin Abdulla κ.λπ. (C-175/08, C-176/08, C-178/08 και C-179/08, EU:C:2010:105, σκέψη 90).

[40] Βλ., συναφώς, τη νομική ανάλυση του EUAA που μνημονεύεται στην υποσημείωση 36 των παρουσών προτάσεων (σημείο 1.10.3).

50. Κατόπιν της εξατομικευμένης αυτής αξιολογήσεως, καθίσταται δυνατό για την αρμόδια αρχή να διαπιστώσει εάν οι δραστηριότητες στις οποίες επιδόθηκε ο αιτών επιτόπου, παρά τον ιδιοτελή χαρακτήρα τους, προκαλούν βάσιμο φόβο διώξεως για έναν από τους λόγους του άρθρου 10 της οδηγίας 2011/95 και εάν, ως εκ τούτου, πληρούνται οι προϋποθέσεις για να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο δ', της οδηγίας [41].

2. Η άρνηση χορηγήσεως καθεστώτος πρόσφυγα λόγω χειραγωγήσεως της διαδικασίας παροχής διεθνούς προστασίας, κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95

51. Το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 αποτελεί προέκταση του άρθρου 5, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας. Ειδικότερα, παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να μην αναγνωρίζουν επισήμως την ιδιότητα του πρόσφυγα, αρνούμενα τη χορήγηση του σχετικού καθεστώτος, στο ιδιαίτερο πλαίσιο της υποβολής μεταγενέστερης αιτήσεως, εφόσον «ο κίνδυνος δίωξης βασίζεται σε περιστάσεις που ο αιτών προκάλεσε εσκεμμένως μετά την αναχώρησή του από τη χώρα καταγωγής».

52. Το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 πρέπει προφανώς να ερμηνεύεται συσταλτικώς.

53. Κατ' αρχάς, υπενθυμίζεται ότι σύμφωνα με το άρθρο 13 της οδηγίας 2011/95, τα κράτη μέλη χορηγούν το καθεστώς πρόσφυγα σε υπηκόους τρίτων χωρών ή σε ανιθαγενείς που πληρούν τις οικείες προϋποθέσεις σύμφωνα με τα κεφάλαια ΙΙ και ΙΙΙ της εν λόγω οδηγίας [42]. Το Δικαστήριο έχει καταστήσει σαφές στη νομολογία του ότι τα κράτη μέλη δεν διαθέτουν «διακριτική ευχέρεια σχετικά με το ζήτημα αυτό» [43].

54. Επομένως, παρέχοντας στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να αρνούνται τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα, το άρθρο 5 παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 συνιστά εξαίρεση από τον γενικό κανόνα του άρθρου 13 της οδηγίας. Συγκεκριμένα, ενώ ένα πρόσωπο πληροί μεν τις προϋποθέσεις για να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, εντούτοις δεν του αναγνωρίζεται το καθεστώς πρόσφυγα λόγω του ότι προκάλεσε το ίδιο τον κίνδυνο διώξεων. Επομένως, οι περιστάσεις υπό τις οποίες ένα κράτος μέλος μπορεί να κάνει χρήση της δυνατότητας αυτής πρέπει να ερμηνεύονται συσταλτικώς.

55. Εν συνεχεία, η άρνηση χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα έχει σοβαρές συνέπειες, ήτοι ότι ο ενδιαφερόμενος δεν αποκτά πρόσβαση στο σύνολο των δικαιωμάτων και των πλεονεκτημάτων στα οποία αναφέρεται το κεφάλαιο VII της οδηγίας, δεδομένου ότι αυτά συναρτώνται με το συγκεκριμένο καθεστώς [44].

[41] Στις κατευθυντήριες οδηγίες για τις αιτήσεις ασύλου που βασίζονται στη θρησκεία, η UNHCR υπογραμμίζει ότι οι επονομαζόμενες «ιδιοτελείς» δραστηριότητες δεν προκαλούν βάσιμο φόβο διώξεως για κάποιον από τους λόγους της Συμβάσεως της Γενεύης στη χώρα καταγωγής του αιτούντος, εάν ο καιροσκοπικός χαρακτήρας των δραστηριοτήτων αυτών είναι προφανής σε όλους, συμπεριλαμβανομένων των αρχών της εν λόγω χώρας, και εάν η επιστροφή του ενδιαφερομένου δεν θα επέφερε σοβαρές δυσμενείς συνέπειες (σημείο 36).

[42] Βλ. απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 2023, Migracijos departamentas (Λόγοι δίωξης που βασίζονται στα πολιτικά φρονήματα) (C-280/21, EU:C:2023:13, σκέψη 23).

[43] Βλ. απόφαση της 14ης Μαΐου 2019, M κ.λπ. (Ανάκληση του καθεστώτος πρόσφυγα) (C-391/16, C-77/17 και C-78/17, EU:C:2019:403, σκέψη 89 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[44] Βλ. απόφαση της 14ης Μαΐου 2019, M κ.λπ. (Ανάκληση του καθεστώτος πρόσφυγα) (C-391/16, C-77/17 και C-78/17, EU:C:2019:403, σκέψη 99).

56. Υπό τις συνθήκες αυτές, φρονώ ότι η άρνηση χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα μπορεί να δικαιολογηθεί μόνο στον βαθμό που αποσκοπεί στον κολασμό μια προδήλως καταχρηστικής ή καιροσκοπικής[45] συμπεριφοράς εκ μέρους του αιτούντος, συνιστάμενη στο ότι ο τελευταίος προέβαλε «επίπλαστες»[46] περιστάσεις προκειμένου να τεκμηριώσει τον κίνδυνο διώξεως στον οποίο εκτίθεται, τούτο δε με σκοπό να αυξήσει τις πιθανότητες ευδοκιμήσεως της μεταγενέστερης αιτήσεώς του[47].

57. Τούτο σημαίνει, κατά τη γνώμη μου, ότι η αρμόδια αρχή οφείλει να αποδείξει ότι η μεταγενέστερη αίτηση βασίζεται προδήλως σε κίνδυνο διώξεως τον οποίο ο αιτών προκάλεσε εσκεμμένως μετά την έκδοση της τελεσίδικης αποφάσεως επί της προηγούμενης αιτήσεώς του, επιδιδόμενος σε ανειλικρινείς δραστηριότητες, πράξεις ή συμπεριφορές, με αποκλειστικό σκοπό τη δημιουργία των συνθηκών που απαιτούνται για να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας.

58. Από την άποψη αυτή, μπορεί να γίνει σε κάποιο βαθμό παραλληλισμός με το άρθρο 14, παράγραφος 3, στοιχείο β′, της οδηγίας 2011/95, σκοπός του οποίου είναι ο κολασμός της προδήλως απατηλής συμπεριφοράς του υπηκόου τρίτης χώρας, απαιτώντας από τα κράτη μέλη να ανακαλούν, να τερματίζουν ή να αρνούνται να ανανεώσουν το καθεστώς πρόσφυγα σε περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος έχει διαστρεβλώσει ή παραλείψει γεγονότα ή έχει κάνει χρήση πλαστών εγγράφων προκειμένου να του χορηγηθεί αυτό.

59. Είναι σαφές ότι το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 πρέπει να εφαρμόζεται με προσοχή, η αρμόδια δε αρχή, πριν από την απόφασή της περί μη χορηγήσεως καθεστώτος πρόσφυγα, οφείλει να προβαίνει σε πλήρη εξέταση όλων των περιστάσεων που προσιδιάζουν στην ατομική κατάσταση του αιτούντος.

60. Συγκεκριμένα, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι η αρμόδια αρχή, πριν από την έκδοση αποφάσεως περί αποκλεισμού, ανακλήσεως, τερματισμού ή αρνήσεως ανανεώσεως του καθεστώτος πρόσφυγα, πρέπει να προβαίνει σε εκτίμηση των συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών των οποίων έχει λάβει γνώση και σε πλήρη εξέταση όλων των ιδιαίτερων περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως του αιτούντος, προκειμένου να κρίνει εάν συντρέχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι η κατάσταση του ενδιαφερομένου, ο οποίος πληροί κατά τα λοιπά τα κριτήρια χορηγήσεως ή διατηρήσεως του καθεστώτος αυτού, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής μιας εκ των περιπτώσεων αποκλεισμού, ανακλήσεως, τερματισμού ή αρνήσεως ανανεώσεως του καθεστώτος πρόσφυγα[48]. Κατά το Δικαστήριο, η εκτίμηση αυτή αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της διαδικασίας διεθνούς προστασίας, η οποία πρέπει να διεξάγεται συμφώνως προς τις οδηγίες 2011/95 και 2013/32[49] και, με τον τρόπο αυτόν, αποκλείεται το ενδεχόμενο να γίνεται αυτομάτως[50].

[45] Ο EUAA, στη μνημονευόμενη στην υποσημείωση 36 των παρουσών προτάσεων νομική ανάλυση (σημείο 1.10.3), καθώς και η UNHCR, στις κατευθυντήριες οδηγίες για τις αιτήσεις ασύλου που βασίζονται στη θρησκεία (σημείο 36), κάνουν λόγο για μια σαφώς καιροσκοπικού χαρακτήρα ενέργεια του αιτούντος.

[46] Αυτός είναι ο όρος που χρησιμοποίησε η Επιτροπή στον σχολιασμό της επί των άρθρων της προτάσεως οδηγίας 2004/83.

[47] Στις κατευθυντήριες οδηγίες για τις αιτήσεις ασύλου που βασίζονται στη θρησκεία, η UNHCR επισημαίνει ότι, «[σ]την περίπτωση που η αίτηση θεωρείται μεν ιδιοτελής αλλά ο αιτών έχει παρ' όλα αυτά βάσιμο φόβο διώξεως σε περίπτωση επιστροφής, η χορήγηση διεθνούς προστασίας καθίσταται αναγκαία. Ωστόσο, όταν ο καιροσκοπικός χαρακτήρας της ενέργειας είναι προδήλως εμφανής, αυτό μπορεί να έχει ιδιαίτερη βαρύτητα στο πλαίσιο της εξετάσεως των δυνητικών βιώσιμων λύσεων που είναι διαθέσιμες στις περιπτώσεις αυτές» (σημείο 36).

[48] Βλ., όσον αφορά το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχεία β′ και γ′, της οδηγίας 2011/95, απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2018, Ahmed (C-369/17, EU:C:2018:713, σκέψη 48 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), καθώς και, όσον αφορά το άρθρο 14, παράγραφος 4, στοιχείο α′, και το άρθρο 17, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας αυτής, απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2022, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság κ.λπ. (C-159/21, EU:C:2022:708, σκέψη 72 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[49] Βλ. απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2022, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság κ.λπ. (C-159/21, EU:C:2022:708, σκέψη 73).

[50] Βλ. απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2018, Ahmed (C-369/17, EU:C:2018:713, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

61. Στο πλαίσιο της οδηγίας 2004/83 ο νομοθέτης της Ένωσης είχε εξάλλου προβλέψει μια διαβάθμιση μεταξύ των μέτρων που τα κράτη μέλη μπορούσαν να λάβουν έναντι αιτούντος ο οποίος επέδειξε πρόθεση καταχρηστικής συμπεριφοράς. Ειδικότερα, τα κράτη μέλη μπορούσαν είτε «*να περιορίζουν* […] τα ευεργετήματα […] τα οποία παρέχονται σε πρόσφυγα, το καθεστώς ως πρόσφυγα του οποίου έχει χορηγηθεί βάσει δραστηριοτήτων στις οποίες [είχε επιδοθεί] με μοναδικό ή κύριο σκοπό τη δημιουργία των απαραίτητων συνθηκών για να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας» [51] (άρθρο 20, παράγραφος 6, της οδηγίας αυτής), είτε να του στερήσουν το καθεστώς πρόσφυγα για τους ίδιους λόγους με εκείνους που προβλέπονται σήμερα στο άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 (άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2004/83). Η επιλογή αυτή γινόταν κατόπιν σταθμίσεως όλων των πραγματικών περιστατικών και περιστάσεων που αποτελούσαν τη βάση της αιτήσεως διεθνούς προστασίας.

62. Τέλος, η συσταλτική αυτή ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 επιρρωννύεται και από τον σκοπό που επιδιώκεται με τη συγκεκριμένη οδηγία.

63. Ειδικότερα, στην αιτιολογική σκέψη 12 της οδηγίας 2011/95 διατυπώνεται με σαφήνεια η βούληση του νομοθέτη της Ένωσης να διασφαλιστεί ότι όλα τα κράτη μέλη θα προσδιορίζουν τα πρόσωπα που «χρήζουν όντως διεθνούς προστασίας» και θα χορηγούν αυτή τη διεθνή προστασία βάσει κοινών κριτηρίων, εξετάζοντας την κατάσταση κάθε αιτούντος χωριστά [52].

64. Το άρθρο 5, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας εγγυάται την αξιοπιστία και την ακεραιότητα του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, παρέχοντας στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να αποκλείουν από το καθεστώς πρόσφυγα τα πρόσωπα που επιχειρούν να επωφεληθούν καταχρηστικώς του συστήματος αυτού, διαμορφώνοντας εσκεμμένως τις περιστάσεις που, κατά την επιστροφή τους στη χώρα καταγωγής τους, θα τα εκθέσουν σε κίνδυνο διώξεως, με μοναδικό σκοπό να τύχουν των ευεργετημάτων που παρέχει το καθεστώς πρόσφυγα [53].

65. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, φρονώ ότι το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 έχει την έννοια ότι ένα κράτος μέλος δύναται να αρνηθεί τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα σε υπήκοο τρίτης χώρας ή ανιθαγενή ο οποίος έχει υποβάλει μεταγενέστερη αίτηση, μόνον εφόσον έχει αποδειχθεί με εύλογη βεβαιότητα, κατόπιν ενδελεχούς εξετάσεως όλων των περιστάσεων που χαρακτηρίζουν την ατομική κατάσταση του αιτούντος, ότι η εν λόγω αίτηση βασίζεται προδήλως σε κίνδυνο διώξεως τον οποίο ο αιτών προκάλεσε εσκεμμένως μετά την έκδοση της τελεσίδικης αποφάσεως επί της προηγούμενης αιτήσεώς του, επιδιδόμενος σε ανειλικρινείς δραστηριότητες, πράξεις ή συμπεριφορές, με αποκλειστικό σκοπό τη δημιουργία των συνθηκών που απαιτούνται για να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας.

Γ. Εξέταση της επίμαχης νομοθετικής ρυθμίσεως

66. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που μόλις εξέθεσα, φρονώ ότι ο Αυστριακός νομοθέτης, θεσπίζοντας νομοθετική ρύθμιση όπως αυτή του άρθρου 3, παράγραφος 2, του AsylG 2005, υπερέβη το περιθώριο εκτιμήσεως που του παρέχει το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95.

[51] Η υπογράμμιση δική μου.

[52] Βλ. αποφάσεις της 13ης Σεπτεμβρίου 2018, Ahmed (C-369/17, EU:C:2018:713, σκέψη 37), και της 14ης Μαΐου 2019, M κ.λπ. (Ανάκληση του καθεστώτος πρόσφυγα) (C-391/16, C-77/17 και C-78/17, EU:C:2019:403, σκέψη 79).

[53] Πρβλ. απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2018, Ahmed (C-369/17, EU:C:2018:713, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

67. Υπενθυμίζεται ότι η επίμαχη εθνική διάταξη ορίζει ότι «[δ]εν χορηγείται καταρχήν καθεστώς ασύλου σε αλλοδαπό ο οποίος υποβάλλει μεταγενέστερη αίτηση [...] εάν ο κίνδυνος διώξεως βασίζεται σε περιστάσεις τις οποίες προκάλεσε ο ίδιος εσκεμμένως μετά την αναχώρησή του από τη χώρα καταγωγής, εκτός αν πρόκειται για δραστηριότητες οι οποίες είναι θεμιτές στην Αυστρία και αποδεικνύεται ότι αποτελούν εκδήλωση και προέκταση πεποιθήσεων τις οποίες είχε ήδη στη χώρα καταγωγής του».

68. Η συγκεκριμένη διάταξη θεσπίζει, κατά πρώτον, μια αρχή, και συγκεκριμένα αυτή που διατυπώνεται στο το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 και, ακολούθως μια εξαίρεση, την οποία προσέθεσε ο Αυστριακός νομοθέτης κάνοντας χρήση του περιθωρίου εκτιμήσεως που το άρθρο αυτό του παρέχει[54]. Επομένως, όπως αντιλαμβάνομαι, το άρθρο 3, παράγραφος 2, του AsylG 2005, επιτρέπει την αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα σε υπήκοο τρίτης χώρας ή σε ανιθαγενή ο οποίος υποβάλλει μεταγενέστερη αίτηση βασιζόμενη στην ανάληψη δραστηριοτήτων επιτόπου, εάν ο κίνδυνος διώξεως βασίζεται στην ανάληψη δραστηριοτήτων που είναι θεμιτές στην Αυστρία και για τις οποίες αποδεικνύεται ότι αποτελούν προέκταση των πεποιθήσεων ή των προσανατολισμών που είχε ήδη στη χώρα καταγωγής του.

69. Ομολογώ ότι δυσκολεύομαι να κατανοήσω τη σχέση μεταξύ της εξαίρεσης την οποία εισήγαγε ο αυστριακός νομοθέτης και της αρχής στην οποία ερείδεται το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95, ήτοι ότι δεν χορηγείται καθεστώς πρόσφυγα όταν υφίσταται κίνδυνος διώξεως ο οποίος προκλήθηκε εσκεμμένως από τον αιτούντα. Η επίμαχη εθνική διάταξη κατά τα φαινόμενα αντιστοιχεί ως προς τον σκοπό της περισσότερο με το πνεύμα του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95, δεδομένου ότι, όπως επισημαίνει η Αυστριακή Κυβέρνηση στις παρατηρήσεις της, σκοπός του άρθρου 3, παράγραφος 2, του AsylG 2005 είναι να διασφαλιστεί ότι «ορισμένοι λόγοι φυγής οι οποίοι διαπιστώνονται επιτόπου λαμβάνονται επίσης υπόψη και στο πλαίσιο της διαδικασίας της μεταγενέστερης αιτήσεως». Αυτός ακριβώς δε είναι ο σκοπός του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95, το οποίο, υπενθυμίζω, καλύπτει τις μεταγενέστερες αιτήσεις διεθνούς προστασίας. Εντούτοις, το άρθρο 3, παράγραφος 2, του AsylG 2005 διαφοροποιείται από αυτό ως προς τις προϋποθέσεις εφαρμογής του. Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι οι δραστηριότητες στις οποίες επιδόθηκε ο αιτών επιτόπου αποτελούν προέκταση πεποιθήσεων ή προσανατολισμών που είχε στη χώρα καταγωγής του δεν συνιστά απλώς στοιχείο που συμβάλλει στην αξιοπιστία του αιτούντος ώστε να θεμελιωθεί βάσιμος φόβος διώξεως. Αντιθέτως, αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα, σε συνδυασμό με ένα νέο κριτήριο το οποίο άπτεται της νομιμότητας των δραστηριοτήτων. Επομένως, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, φρονώ ότι η επίμαχη εθνική διάταξη καταλήγει στη θέσπιση μιας νέας προϋποθέσεως για τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα «επιτόπου», στο ειδικότερο πλαίσιο της υποβολής μεταγενέστερης αιτήσεως.

70. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι τα κράτη μέλη, κάνοντας χρήση της δυνατότητας που τους παρέχει το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95, εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Αφενός, τούτο σημαίνει ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να κάνουν χρήση της δυνατότητας αυτής κατά τρόπο που θίγει τον σκοπό της εν λόγω οδηγίας και την πρακτική της αποτελεσματικότητα. Σκοπός δε της οδηγίας, σύμφωνα με τις αιτιολογικές σκέψεις 12 και 25, είναι να διασφαλιστεί ότι όλα τα κράτη μέλη εφαρμόζουν κοινά κριτήρια για τον προσδιορισμό των προσώπων που χρήζουν όντως διεθνούς προστασίας και, ειδικότερα, για την αναγνώριση της επιτόπου ανακύπτουσας ανάγκης παροχής προστασίας. Αφετέρου, τούτο απαιτεί από τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν τους προβλεπόμενους στην εν λόγω διάταξη λόγους αρνήσεως χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα κατά τρόπο ώστε να γίνονται σεβαστά τα θεμελιώδη δικαιώματα που

[54] Βλ. σημείο 24 των παρουσών προτάσεων.

κατοχυρώνονται στον Χάρτη [55]. Στην αιτιολογική σκέψη 16 της οδηγίας 2011/95 επισημαίνεται εξάλλου ότι η οδηγία σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και συνάδει με τις αρχές που αναγνωρίζονται στον Χάρτη [56].

71. Ωστόσο, ουδεμία διάταξη της οδηγίας 2011/95 απαιτεί, για τη στοιχειοθέτηση επιτόπου ανακύπτουσας ανάγκης παροχής διεθνούς προστασίας, οι δραστηριότητες στις οποίες επιδίδεται ο αιτών να είναι θεμιτές στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής και, επιπλέον, να αποδεικνύεται ότι αυτές αποτελούν προέκταση των πεποιθήσεων ή των προσανατολισμών που είχε ήδη στη χώρα καταγωγής του. Η νομιμότητα των δραστηριοτήτων αυτών δεν μπορεί να αποτελεί προϋπόθεση για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας. Κατά συνέπεια, ο αυστριακός νομοθέτης επιβάλλει μια πρόσθετη προϋπόθεση, η οποία δεν προβλέπεται στην οδηγία 2011/95 και η οποία δεν μπορεί να διασφαλίσει την ομοιομορφία των κριτηρίων που επιδιώκει ο νομοθέτης της Ένωσης για την αναγνώριση των ανακυπτουσών επιτόπου αναγκών παροχής διεθνούς προστασίας.

72. Εξάλλου, σε μια κατάσταση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, όπου η αρμόδια αρχή έχει διαπιστώσει τη γενικότερη αξιοπιστία του αιτούντος και έχει αποδεχθεί όχι μόνον ότι η μεταβολή του θρησκεύματός του ήταν ειλικρινής, αλλά και ότι υπήρχε βάσιμος φόβος διώξεως σε περίπτωση επιστροφής στη χώρα καταγωγής του, μια τέτοια προϋπόθεση έχει ως αποτέλεσμα να στερείται ο ενδιαφερόμενος το καθεστώς πρόσφυγα για τον λόγο και μόνον ότι ασπάσθηκε τη νέα θρησκεία του μετά την έκδοση της τελεσίδικης αποφάσεως επί της προηγούμενης αιτήσεώς του. Η προσέγγιση αυτή δεν λαμβάνει υπόψη τον ίδιο τον σκοπό των μεταγενέστερων αιτήσεων, οι οποίες περιλαμβάνουν ως εκ της φύσεώς τους νέα γεγονότα ή περιστάσεις, και θίγει τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη, καθόσον δεν διασφαλίζει τον αποτελεσματικό σεβασμό της θρησκευτικής ελευθερίας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 10 του Χάρτη, η οποία περιλαμβάνει και το δικαίωμα μεταβολής θρησκείας.

73. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, εκτιμώ ότι το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε νομοθετική ρύθμιση κράτους μέλους βάσει της οποίας δεν αναγνωρίζεται κατ' αρχήν καθεστώς πρόσφυγα σε υπήκοο τρίτης χώρας ο οποίος υποβάλλει μεταγενέστερη αίτηση, εάν ο κίνδυνος διώξεων βασίζεται σε περιστάσεις τις οποίες ο ίδιος προκάλεσε μετά την αναχώρησή του από τη χώρα καταγωγής, εκτός αν πρόκειται για δραστηριότητες οι οποίες είναι θεμιτές στο εν λόγω κράτος μέλος και αποδεικνύεται ότι αποτελούν εκδήλωση και προέκταση πεποιθήσεων τις οποίες ο αιτών είχε ήδη στη χώρα καταγωγής του.

[55] Βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2019, Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Οικογενειακή επανένωση – Αδελφή του πρόσφυγα) (C-519/18, EU:C:2019:1070, σκέψεις 61 έως 64).

[56] Περαιτέρω, στην εν λόγω αιτιολογική σκέψη προβλέπεται ότι η οδηγία σκοπεί όχι μόνο στη διασφάλιση του πλήρους σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και του δικαιώματος ασύλου των αιτούντων άσυλο και των μελών της οικογένειάς τους που τους συνοδεύουν, αλλά και στην προώθηση της εφαρμογής των άρθρων 1, 7, 11, 14, 15, 16, 18, 21, 24, 34 και 35 του Χάρτη και ότι θα πρέπει να εφαρμόζεται αναλόγως.

V. Πρόταση

74. Με βάση τις προηγηθείσες σκέψεις, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Verwaltungsgerichtshof (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, Αυστρία) ως εξής:

Το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας,

έχει την έννοια ότι:

– ένα κράτος μέλος δύναται να αρνηθεί τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα σε υπήκοο τρίτης χώρας ή ανιθαγενή ο οποίος έχει υποβάλει μεταγενέστερη αίτηση, μόνον εφόσον έχει αποδειχθεί με εύλογη βεβαιότητα, κατόπιν ενδελεχούς εξετάσεως όλων των περιστάσεων που χαρακτηρίζουν την ατομική κατάσταση του αιτούντος, ότι η εν λόγω αίτηση βασίζεται προδήλως σε κίνδυνο διώξεως τον οποίο προκάλεσε ο ίδιος εσκεμμένως μετά την έκδοση της τελεσίδικης αποφάσεως επί της προηγούμενης αιτήσεως του, επιδιδόμενος σε ανειλικρινείς δραστηριότητες, πράξεις ή συμπεριφορές, αποσκοπώντας αποκλειστικά και μόνο στη δημιουργία των συνθηκών που απαιτούνται για να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας.

– αντιτίθεται σε νομοθετική ρύθμιση κράτους μέλους βάσει της οποίας δεν αναγνωρίζεται κατ' αρχήν καθεστώς πρόσφυγα σε υπήκοο τρίτης χώρας ο οποίος υποβάλλει μεταγενέστερη αίτηση, εάν ο κίνδυνος διώξεως βασίζεται σε περιστάσεις τις οποίες ο ίδιος προκάλεσε μετά την αναχώρησή του από τη χώρα καταγωγής, εκτός αν πρόκειται για δραστηριότητες οι οποίες είναι θεμιτές στο εν λόγω κράτος μέλος και αποδεικνύεται ότι αποτελούν εκδήλωση και προέκταση πεποιθήσεων τις οποίες ο αιτών είχε ήδη στη χώρα καταγωγής του.